

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Museanu E. Economic terminology – new perspectives. *European Scientific Journal*. № 1. 2023. P. 253–257. URL: <http://eujournal.org/index.php/esj/article/viewFile/1254/1263>
2. Sawyer M.C. What is financialization? *International Journal of Political Economy: a journal of translations*. Vol. 42. Is. 4.1. 2013. P. 5–18. URL: <https://doi.org/10.2753/IJP0891-1916420401>
3. Pugel T. A. *International economics*. Sixteenth edition. New York, NY: McGraw-Hill. 2016. 766 p.
4. Горпинич В.О. Українська словотвірна дериватологія. Дніпропетровськ: Видавництво ДНУ, 1998. 190 с.
5. Теорія терміна: конкретизація лексико-семантичних парадигм: монографія / З.Й. Куньч, Г.В. Наконечна, О.Р. Микитюк, С.З. Булик-Верхола, Ю.В. Теглівець. Львів: Галицька Вид. Спілка, 2018. 180 с.
6. Краснопольська Н.Л. Термінологізація та детермінологізація в українській терміносистемі менеджменту. *Записки з українського мовознавства*. № 23. 2016. С. 32–40.
7. Лиса Н.С., Янкова Т.М. Структурно-семантичні особливості сучасної економічної термінології. Дослідження з лексикології і граматики української мови. Вип. 14. 2013. С. 62–71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dlgum_2013_14_9
8. Вознюк Г.Л. Процес фразеологізації як засіб творення фінансово-економічних термінів. 2017. URL: <https://ukrsense.dp.ua/index.php/USENSE/article/.../181>
9. Шелепкова І.М. Визначення меж економічної термінології української мови за допомогою аналізу галузевих словників різних типів. *Актуальні проблеми сучасної науки: XLII міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.*, 6 квіт. 2020 р. Вінниця, 2020. Ч. 9. С. 76–83.
10. Економічний словник / Г.В. Осовська, О.О. Юшкевич, Й.С. Завадський. К.: Кондор, 2006. 358 с.
11. Фінансово-економічний словник: словник-довідник / кол. авт.: Юнін О.С., Круглова О.О., Савельєва М.О. та ін. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2018. 164 с.
12. Економіка підприємства: Тлумачний словник термінів для студентів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент» спеціалізацій «Менеджмент і бізнес-адміністрування», «Менеджмент інновацій», «Менеджмент міжнародних проєктів», «Логістика» / Уклад.: О.В. Гук, К.О. Кузнєцова. НТУУ «КПІ», 2016. 114 с.

УДК 811.161.2'373.7

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.28.1.2>

АДВЕРБІАЛЬНІ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ МОДЕЛІ АЛОГІЧНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ADVERBIAL STRUCTURAL-SEMANTIC MODELS OF UKRAINIAN ILLOGICAL PHRASEOLOGICAL UNITS

Артеменко Г.С.,

orcid.org/0000-0002-3303-6814

кандидат філологічних наук,

асистент кафедри історії та культури української мови

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Моделювання фразеологізмів у сучасній лінгвістиці представлено у різних напрямках: структурно-семантичному, когнітивному, зіставному, порівняльно-історичному тощо. У статті алогічні фразеологізми української мови репрезентовано в аспекті структурно-семантичного моделювання.

Загалом структурно-семантичною моделлю фразеологізму називають тип конструкцій, за якими утворюється ряд стійких сполучень; структурно-семантичний інваріант стійких сполучень, який схематично відбиває відносну стабільність їх форми й семантики. Структурно-семантичні моделі фразеологізмів опираються на їх семантико-граматичну класифікацію, яка враховує загальні особливості семантики, синтаксичної побудови та морфологічного складу форми фразеологізмів. Схемний запис такого моделювання адвербіальних фразеологізмів у статті здійснено згідно із загальноприйнятими латинськими позначеннями частин мови та їх категорій.

Зокрема, виокремлено адвербіальні фразеологізми утворені за різнотипними структурно-семантичними моделями. Значення процесуальної ознаки у таких фразеологізмах може бути передане через дієслівно-адвербіальні та іменниково-адвербіальні моделі.

У фразеологізмах, утворених на основі дієслівно-адвербіальних моделей, денотативна процесуальна ознака виражена через дію, спрямовану на об'єкт, зберігає логічний зв'язок із дією, зафіксованою формою фразеологізму, оскільки є однією з багатьох можливих притаманних їй причин, наслідків, обставин виконання тощо.

Фразеологізми, утворені на основі іменниково-адвербіальних моделей, представлені найчастіше іменниково-прийменниковими конструкціями, які можуть бути розширені атрибутивом об'єкта, вираженого іменником. Модель реалізації денотативної процесуальної ознаки через іменниково-прийменникові конструкції є логічною, оскільки передбачає різноманітні просторові, часові, причинові відношення об'єкта щодо інших об'єктів

Алогічність досліджуваних фразеологізмів залежить від реальності / нереальності дії, переданої дієслівною формою фразеологізму. Іменниково-прийменникові моделі є фактично варіантами дієслівних з усиченим дієслівним компонентом.

Ключові слова: структурно-семантична модель фразеологізму, адвербіальний фразеологізм, алогічний фразеологізм.

Phraseological unit modelling in modern linguistics is presented in various directions: structural-semantic, cognitive, comparative, comparative-historical etc. Article is devoted to the structural-semantic modeling of the Ukrainian illogical phraseological units.

The structural-semantic modelling method has been applied as a schematic representation of the process of forming the external form according to the generalized semantics of the denotatum, and not only as a symbolic transcript of the external form structure or an indication of the semantic-grammatical affiliation of a phraseological unit. The typical structural-semantic adverbial models of the denotatum expression by the form of phraseological units have been identified and described; such models are represented as the logical basis for the external form of illogical phraseological units.

Schematic recording of such adverbial phraseological units models is carried out in accordance with the generally accepted Latin designations of parts of speech and their categories.

It is established that adverbial phraseological units were formed according to various structural-semantic models. The meaning of the procedural sign in such idioms can be conveyed through verb-adverbial and noun-adverbial models.

In the verb-adverbial models of phraseological units the denotatum procedural sign is expressed through an action directed at an object, and maintains a logical connection with the action recorded by the form of the phraseological unit. Noun-adverbial models are represented by noun-prepositional constructions.

The illogicality of the researched phraseological units depends on the reality / unreality of the action conveyed by the verb form of the phraseological unit.

Key words: structural-semantic models of phraseological units, adverbial phraseological units, illogical phraseological unit.

Постановка проблеми. Лінгвістичне моделювання як спосіб репрезентації світу через мову було і залишається об'єктом дослідження різних галузей науки, зокрема логіки, філософії, лінгвістики, психології. Дослідження моделей творення фразеологізмів полягає насамперед у встановленні схем поєднання часто непоєднаних компонентів для вираження цілісного фразеологічного значення.

Взаємозв'язок форми і змісту фразеологізму залишається актуальною логіко-лінгвістичною проблемою. Логічну підставу утворення алогічних фразеологізмів можна встановити через моделі поєднання компонентів одиниці відповідно до структурування знань, виразником яких є ця одиниця, у свідомості людини та нації загалом. Що більшою є невідповідність, між семантикою, позначеним денотатом та обраним для нього людською свідомістю словесним вираженням, то складнішими були мисленнево-мовні процеси породження фразеологізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Модель фразеологізму тлумачать як логічну конструкцію, утворену шляхом абстрагування від конкретного фразеологізму. Різні аспекти структурно-семантичного моделювання засвідчено численними науковими розвід-

ками Л. Авксентьєва, Н. Бабиць, М. Демського, Ю. Прадіда, В. Ужченка, Д. Ужченка та інших українських фразеологів. Такі моделі науковці використовують для схематизації утворення синонімічних фразеологізмів, репрезентації комунікативних цілей фразеологізму, характеристики одного компонента у складі різних фразеологізмів, виокремлення різних рівнів абстрактності семантики фразеологізму, а найчастіше – для детального аналізу стійких виразів певного структурного типу. Особливо цікавим є застосування елементів структурно-семантичного моделювання для характеристики когнітивних процесів становлення фразеологізму, внаслідок чого науковці виокремлюють *логіко-синтаксичні моделі* (логічні інваріанти) організації значення фразеологізмів однієї семантичної групи, *логіко-семіотичні формули* як однотипно вербалізовані фразеологізмами моделі пізнавальної діяльності людини, *логемі* як узагальнені семантичні особливості фразеологізмів одного структурного типу, *когнітивно-семіологічні моделі*, у яких структурна модель представляє значення фразеологізму як дворівневу одиницю, що складається з семантичної структури і її когнітивної основи. Фактично основою усіх цих способів моделювання фразе-

ологізмів є різноаспектне використання доповнених, уточнених чи видозмінених структурно-семантичних моделей.

Через структурно-семантичну модель творення фразеологізмів простежуємо узагальнений логічний процес вираження денотата формою фразеологізму. Структурна схема зазвичай відповідає логічним властивостям позначуваного фрагмента дійсності (його предметності, процесуальності, динамічності чи статичності ознаки). Утворення різних типів алогічних фразеологізмів (квазіреальних, ірреальних, фантомних, абсурдних та паралогічних) залежить не стільки від реалізації ними окремої структурно-семантичної моделі, скільки від заповнення цих моделей конкретними компонентами фразеологізму та способів їх узгодження [Див. 2]. Оскільки логічні фразеологізми ані щодо синтаксичного поєднання їх компонентів, ані за семантичним узгодженням та вираженням ними узагальненої фразеологічної семантики не суперечать принципам сполучування слів, такі одиниці в аспекті структурно-семантичного моделювання ми не аналізуємо.

Структурно-семантичне моделювання використовуємо не лише для репрезентації особливостей форми фразеологізму, а й для відтворення найбільш узагальненого та абстрактного рівня взаємозв'язку *форма – семантика фразеологізму*.

Постановка завдання. Мета роботи – встановити й проаналізувати основні адвербіальні структурно-семантичні моделі творення алогічних фразеологізмів української мови.

Виклад основного матеріалу. Адвербіальні фразеологізми утворені за різнотипними структурно-семантичними моделями. На наш погляд, значення процесуальної ознаки може бути передане через дієслівно-адвербіальні та іменниково-адвербіальні моделі.

1. *Дієслівно-адвербіальні моделі.* Денотативна процесуальна ознака у таких фразеологізмах виражена через дію, спрямовану на об'єкт, і зберігає при цьому логічний зв'язок із дією, зафіксованою формою фразеологізму, оскільки є однією з багатьох можливих притаманних їй причин, наслідків, обставин виконання тощо. Однак семантика самої дії, вираженої дієсловом-компонентом фразеологізму, втрачається, наприклад:

А. Модель вираження процесуальної ознаки дієслівною формою $Adv \rightarrow \text{cop}(\text{як}) + P(V) + [\text{pr}] + O(N)$ (дією, спрямованою на об'єкт) або $Adv \rightarrow \text{cop}(\text{як}) + S(N_n) + P(V)$ (дією, яку виконує об'єкт) із сполучником *як* характерна для фразеологізмів:

– квазіреальних (названа фразеологізмом дія є цілком можливою, реальною): як (мов, ніби і т. ін.) відрубати (зі сл. сказати) – «дуже гостро, категорично» [5, с. 106], як (мов, ніби і т. ін.) в окропі кипить – «інтенсивно, жваво, енергійно виконується яка-небудь робота, здійснюється якась справа і т. ін.» [5, с. 294], як (мов, ніби і т. ін.) у рот кладе (зі сл. говорити, пояснювати і под.) – «дуже чітко, зрозуміло» [5, с. 298];

– фантомних (дія, позначена компонентами фразеологізму, є нелогічною): як (мов, ніби і т. ін.) кіт наплакав – «дуже мало» [5, с. 298], як (мов, ніби і т. ін.) чорт лико (лика) дере – «дуже сильно, голосно» [5, с. 769], як (мов, ніби і т. ін.) шилом юшки вхопити – «дуже мало» [5, с. 144], як з ока випав (зі сл. схожий) – «зовсім, повністю, надзвичайно» [5, с. 78];

– абсурдних (денотативна процесуальна ознака навмисно виражена через безглузду дію): як сліпий дивиться – «дуже слабо, погано» [5, с. 199], як (наче, ніби і т. ін.) мокре (рідше мерзле) горить – у знач. «1. Дуже повільно, мляво, не поспішаючи і т. ін. (робити що-небудь)» [5, с. 402];

– паралогічних (вираження заперечення через цілком неможливу дію: $\text{negAdv} \rightarrow \text{cop}(\text{як}) + S(N_n) + P(V) + [\text{pr}] + O(N)$): як у спасівку соловейко заспіває – «уживається для повного заперечення змісту зазначеного речення; ніколи» [5, с. 676], як на долоні волосся виросте – «уживається як категоричне заперечення змісту зазначеного слова; зовсім не (буде)» [5, с. 124], як виросте гарбуз на вербі (зі сл. буде) – «уживається як категоричне заперечення змісту зазначеного слова; ніколи не (буде, стане)» [5, с. 147], як виросте трава на помості – «уживається як категоричне заперечення змісту зазначеного речення; ніколи» [5, с. 719], як свині з череди йтимуть (зі сл. буде) – «уживається для повного заперечення змісту речення; ніколи» [5, с. 630].

Б. $Adv \rightarrow \text{part}(\text{хоч, аж}) + P(V) + O(N)$. У квазіреальних фразеологізмах процесуальна ознака реалізована залученням до компонентного складу підсилювальних часток *хоч, аж*: хоч греблю (гать) гати – «дуже багато, велика кількість когось, чого-небудь» [5, с. 147], хоч віником мети – «нема нікого, нічого, зовсім порожньо десь» [5, с. 386].

Ірреальні фразеологізми виникають за такою ж моделлю, тільки позначають реальну, однак недоцільну дію: хоч ножем ріж – у знач. «2. Дуже, у великій мірі» [5, с. 598], хоч вовків (собак, псів) гони (ганяй) – «дуже холодно» [5, с. 160], хоч гармати коти – «дуже міцно» [5, с. 309], хоч зубами виривай (видирай) – «дуже міцно» [5, с. 83], хоч в око (в очі, у вічі) стрель – «зовсім нічого

не видно, дуже темно» [5, с. 697], хоч око (очі) виколи (вийми, вибий і т. ін.) – «зовсім нічого не видно» [5, с. 74].

Фантомні фразеологізми можуть реалізовувати цю модель як із використанням часток (аж носом банькидме (зі сл. дурний) – «дуже, надто» [5, с. 208], хоч землю їж – «що не роби, незважаючи ні на що, не переконати когось» [5, с. 281], хоч крізь землю провалюйся (провалися) – «дуже неприємно, незручно, соромно і т. ін. комусь» [5, с. 572]), так і без них ([і] кістки живої (цілої) не оставити (не zostавити, не лишити і т. ін.) – у знач. «1. Дуже сильно, надмірно, жорстоко і т. ін.» [5, с. 470], землі (дороги) не доторкатися (не доторкуватися) – «1. Дуже легко, швидко. 2. З почуттям власної гідності; гордо, пишаючись» [5, с. 217]).

2. *Іменниково-адвербіальні моделі.* Іменниково-прийменникові конструкції можуть бути розширені атрибутивом об'єкта, вираженого іменником. Модель реалізації денотативної процесуальної ознаки через іменниково-прийменникові конструкції є логічною, оскільки форма $pr + O(N)$ часто передбачає різноманітні просторові, часові, причинові відношення об'єкта щодо інших об'єктів. Як правило, такі моделі виникають унаслідок не лише семантичної, а й структурної нівеляції дієлова-компонента фразеологізму (усічення дієслівних моделей адвербіальних фразеологізмів), натяк на який зберігається у вигляді незамкненої структури з вказівкою на можливе дієслівне коло сполучуваності фразеологізму в реченні: ні за собаку (зі сл. пропасти) – «зовсім даремно» [5, с. 674], у лапи (зі сл. попастися, потрапити, кинути і т. ін.) – «у залежність від когось; під гніт, під вплив і т. ін. кого-не-будь» [5, с. 328], до [самих] кісток (зі сл. промокнути, проймати і т. ін.) – у знач. «1. Дуже сильно, наскрізь, повністю» [5, с. 298].

Типовими є такі іменниково-прийменникові моделі вираження процесуальної ознаки:

а) $Adv \rightarrow con(як) + O(N) + Atr_0(Adj)$, $Adv \rightarrow con(як) + O(N_p) + Atr_0([pr] + O(N))$: як (мов, наче і т. ін.) голка в соломі (в снігу) – «так, що не можна знайти; безслідно» [5, с. 155], як (мов, ніби і т. ін.) на кам'яну гору – «цілком, повністю, безсумнівно і т. ін.» [5, с. 163], як за рідного батька (тата) – «занадто дорого, дуже багато» [5, с. 23], як (мов, ніби і т. ін.) [той] горох при дорозі – у знач. «1. Погано, бідно, неспокійно тощо» [5, с. 162]. Такий варіант реалізації процесуальної ознаки характерний для квазіреальних фразеологізмів – поєднання об'єкта з атрибутом логічно виправдане; статична ознака при цьому може бути виражена як прикметником, так і сполученням іменника з прийменником.

б) $Adv \rightarrow pr + O(N)$. Модель реалізована квазіреальними фразеологізмами із прийменниками, що вказують на напрям, місце, причину тощо (до чаду – «дуже, надзвичайно» [5, с. 760], від сили – «щонайбільше» [5, с. 646], перед лицем – у знач. «1. У присутності когось, безпосередньо перед ким-, чим-небудь; при комусь» [5, с. 340], до кореня – «повністю, остаточно» [5, с. 308].

Рідше на основі такої моделі виникають фантомні фразеологізми: під джмелем – «у нетверезому стані, напідпитку» [5, с. 195], на біс – «повторно, на прохання глядачів, слухачів» [5, с. 32], до біса – у знач. «1. Багато, безліч. 2. Дуже, занадто, надзвичайно» [5, с. 32], до чорта (до гаспида, до хріна) – «1. Дуже багато. 2. Значною мірою, дуже сильно» [5, с. 770], як за смертю – «дуже довго» [5, с. 670].

Іменниково-прийменникова модель у фантомних фразеологізмах найчастіше реалізована з розширенням:

– атрибутом, який логічно не притаманний об'єктові-компонентві ($Adv \rightarrow pr + O(N) + Atr_0$): на чесному слові – «ледве» [5, с. 665], у свинячий (у чортів) голос – «дуже пізно, несвоечасно» [5, с. 160], по гарячих (по свіжих, по живих) слідах – «одразу за подією, не гаючи часу; негайно» [5, с. 663], на пташиних правах – «не маючи законних підстав, надійного становища і т. ін.» [5, с. 554], у порожній слід – «не заставши кого-небудь на місці; запізнившись» [5, с. 663], без задніх ніг (зі сл. спати) – «дуже міцно» [5, с. 435];

– числівником, логічно не узгодженим з іменником ($Adv \rightarrow Num + O(N)$): під сімома вітрами – «на відкритому, ніким і нічим не захищеному місці» [5, с. 112], півтори каліки – «дуже мало» [5, с. 286], в один дух – «дуже швидко, миттю» [5, с. 223], у [всі свої] чотири ока; в четверо очей – у знач. «1. Дуже пильно, уважно; постійно, невідступно» [5, с. 462];

– додатковим об'єктом чи іменниково-прийменниковою конструкцією, які втупають у логічно не виправдані відношення з іншим об'єктом ($Adv \rightarrow O_1(N) + pr + O_2(N)$): лихом об землю – «немає ніяких турбот; байдуже» [5, с. 338], дірка з (від) бублика – «абсолютно нічого» [5, с. 206], у чорта на рогах (на запічку) – «дуже далеко, у далекому або небезпечному місці» [5, с. 770], до чорта в зуби – «у найнебезпечніше або найвіддаленіше місце» [5, с. 770].

в) $Adv \rightarrow pr(від) + O_1(N) + pr(до) + O_2(N)$: від гудка до гудка – «від початку до кінця, весь час; повністю» [5, с. 174], від дзвінка до дзвінка – «повністю, без будь-якої перерви; від початку до кінця» [5, с. 196], *від зорі до зорі* –

у знач. «2. Постійно, весь час» [5, с. 271], від а до я (до зет) – «від початку до кінця; все» [5, с. 19], від дошки до дошки – «нічого не пропускаючи, від початку до кінця; повністю» [5, с. 218]. Модель притаманна квазіреальним фразеологізмам (прийменник від ... до логічно реалізує свою семантику, вказує на проміжок між початком і кінцем та логічно узгоджений із іменниками-компонентами фразеологізму, безпосереднє значення яких нівельоване).

г) $negAdv_1 \rightarrow con(ni) + Adv_2 + con(ni) + Adv_3$, $Adv_1 \rightarrow con(ni) + O_1(N) + con(ni) + O_2(N)$ – така модель притаманна паралогічним фразеологізмам, смисл яких полягає у запереченні наявної процесуальної ознаки або в констатації її відсутності, а форма полягає у запереченні двох об'єктів чи процесуальних ознак парним сполучником *ні ... ні*: *ні зимно ні тепло* – «кого-небудь не стосується, не зворушує щось; комусь байдуже до чого-небудь» [5, с. 709], *ні холодно ні жарко* – «кому-небудь байдуже; хтось не звертає уваги на щось» [5, с. 752], *[ані] ні слуху, [ані] ні духу* – «нічого невідомо про кого-, що-небудь» [5, с. 667], *ні відсіль [і] ні відтіль* – у знач. «1. Невідомо звідки; несподівано» [5, с. 106], *ні перед очима ні за плечима* – «ні в якому місці; ніде» [5, с. 472], *ні тепер ні в четвер* – «ніколи, за жодних умов і обставин» [5, с. 708], *ні вдень ні вночі* – «ніколи» [5, с. 55].

Висновки. Фантомність чи квазіреальність (і зовсім рідко абсурдність) реалізації процесуальної ознаки дієслівною формою фразеологізму залежить від реальності / нереальності дії, переданої формою фразеологізму. Іменниково-прийменникові моделі є фактично варіантами дієслівних з усіченим дієслівним компонентом, що засвідчено незамкненою структурою таких фразеологізмів: *в лоб* (зі сл. говорити, казати) – «прямо, без натяків, відкрито, відверто» [5, с. 349], *в кулак* (зі сл. збирати) – «докупи, разом» [5, с. 319], *під чужий тин* (зі сл. іти) – «геть, куди завгодно» [5, с. 711], *на чесному слові* (зі сл. триматися) – «ледве» [5, с. 665]. Атрибутивність значення фразеологізму реалізовано насамперед через сполучники, прийменники та частки як компоненти таких одиниць. Семантика ж процесуальної ознаки сформована іменниками, прикметниками, дієсловами (навіть усіченими або збереженими у вигляді незамкненої фразеологічної структури, яка в реченні потребуватиме сполучення з певним дієсловом або групою дієслів), які компонує фразеологізм.

Перспектива дослідження полягає в аналізі механізмів виникнення квазіреальної, ірреальної, фантомної, абсурдної чи паралогічної форми фразеологізмів на основі означених структурно-семантичних моделей із залученням когнітивно-лінгвістичного моделювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Авксентьев Л.Г. Сучасна українська мова. Фразеологія : навч. посібник для філол. фак. ун-тів. Харків : Вища шк., 1988. 134 с.
2. Артеменко Г.С. Структурно-семантичне моделювання фразеологізмів: логічне та алогічне : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова. Чернівці, 2015. 20 с.
3. Бабич Н.Д. Проблема фразеологічності конструкції «службове слово + повнозначне» у слов'янських мовах. *Учені записки Таврійського нац. ун-ту ім. В.І. Вернадського*. Симферополь, 2007. Т. 20 [59], № 6. С. 9–14.
4. Прадід Ю.Ф. Структурно-граматичні типи фразеологізмів та їх різновиди. *Українське мовознавство*. К. : Вища шк., 1989. Вип. 16. С. 28–35.
5. Ужченко В.Д., Ужченко Д.В. Фразеологія сучасної української мови : навч. посібник. К. : Знання, 2007. 494 с.
6. Словник фразеологізмів української мови. К. : Наук. думка, 2003. 1104 с.